

Chrání manželství před depresí, úzkostí a stresem?¹

V roce 1972 Gove vypracoval metaanalýzu ze 17 studií o vlivu pohlaví a z něho vyplývajících společenských rolí na zvýšený výskyt duševních nemocí. Ukazuje se, že ženy mají vyšší pravděpodobnost, že se u nich vyskytne duševní onemocnění. Je několik možných vysvětlení, proč tomu tak je. Jedním je, že ženy jsou k duševním nemocem biologicky náchylnější. Dalším aspektem může být některá z charakteristik ženské role ve společnosti, která je dělá náchylnější k duševním potížím. Roli může hrát i to, že ženy spíše než muži o těchto potížích mluví.

Pokud by ženy byly biologicky náchylnější k mentálním onemocněním, dalo by se předpokládat, že se to projeví bez ohledu na to, jestli jsou v manželském svazku nebo ne. Vdané ženy skutečně dle této metaanalýzy (Gove, 1972), vykazují vyšší míru výskytu duševních onemocnění v porovnání s ženatými muži. Zajímavé ale je, že když porovnáme single ženy a muže, rozvedené ženy a muže a ovdovělé ženy a muže, tak u žen v těchto skupinách nenacházíme vyšší výskyt duševních nemocí. Právě naopak, ženy v těchto kategoriích, tedy mimo manželský svazek, mají dokonce nižší míru výskytu duševních potíží. Jedním z vysvětlení může být i to, že muži mají vyšší tendenci oženit se s ženou, u které je pravděpodobné, že onemocní duševní chorobou.

Závěr z této metaanalýzy je, že stav manželství je z hlediska duševních onemocnění výhodnější pro muže než pro ženy. Výstupy této studie ovlivnily na několik desetiletí teorie a výzkumy vztahů genderu a duševního zdraví.

Vraťme se teď do 21. století, do studie Simona (2002), který uvádí, že manželství je prospěšné jak pro muže, tak pro ženy. Odkazuje se při tom na data Národního průzkumu rodin a domácností v USA, které nepotvrdily teorii Gove (1972). Nepotvrdila se ani teorie, že jenom emočně zdraví lidé mají vyšší pravděpodobnost vstoupit do manželství. Ani depresivní ženy, ani muži s alkoholovým abúzem nemají nižší pravděpodobnost, že jednou vstoupí do svazku manželského.

Pojďme se na tuto problematiku podívat také. Použijeme k tomu data ze **Škály deprese, úzkosti a stresu (DASS)** autorů Lovibond a Lovibond (1995) nasbíraná na

¹ Data a další informace o této zprávě jsou dostupné na adrese <https://dostal.vyzkum-psychoogie.cz/stat4?i=165>

platformě OpenPsychometrics.org. Škála má celkem 42 položek rozdělených na 3 subškály čítající každá 14 položek. *Subškála deprese* dotazníku DASS je charakterizována nízkým pozitivním afektem, ztrátou sebehodnoty a motivace a pocitem bezmoci (shrnuje jako absence pozitivního prožívání). *Subškála úzkosti* obsahuje položky týkající se autonomního nabuzení a bojácnosti (fyziologické nabuzení). *Subškála stresu* ukazuje na trvale přítomnou tenzi, podrážděnost a nízkou frustrační toleranci (negativní prožívání). Hodnotící škála je čtyřbodová: 1 – vůbec pro mě neplatí, 2 – platí do určité míry nebo někdy 3 – platí do značné míry nebo často, 4 – platí velmi, nebo většinu času. Kromě položek DASS byly respondentům a respondentkám položeny i různé sociodemografické otázky včetně rodinného stavu.

Charakteristika výzkumného souboru

Data byla sbírána online v letech 2017–2019 a výzkumný soubor má celkem **39 775 odpovědí** (muži 22 %, ženy 76 %, jiné pohlaví 1 %, pohlaví neuvedlo 67 respondentů). Věkový průměr souboru je 23,6 let. Celkem sezdaných respondentek a respondentů je 11 %, nikdy sezdaných 86 % a rozvedených 3 %.

Analýza

Pro zjištění vztahu mezi rodinným stavem, pohlavím a skórem v DASS využijeme **lineární regresní model**, který má následující parametry:

Závislá proměnná

- skóre DASS

Regresory

- pohlaví
- rodinný stav

Nejprve si ověříme kvalitu modelu. K tomu nám poslouží koeficient determinace R^2 . Náš model vysvětluje celkem 3,6 % rozptylu, jak je vidět z tabulky 1, nicméně, ačkoliv jde o relativně malé číslo, je tento výsledek statisticky signifikantní.

Tabulka 1: Ukazatel kvality modelu

R^2	R^2 adj.	F	p
0,03665	0,036505	252,1596	0,00

Pojďme se dále podívat na test statistické významnosti.

Tabulka 2: Test statistické významnosti a míra účinku

Regresor	F	p	Míra účinku
Pohlaví	175,148	0,00	0,013040
Rodinný stav	313,356	0,00	0,023093

Dle testové statistiky F můžeme vidět, že oba regresory jsou statisticky významné. Rodinný stav má dle míry účinku o něco větší vliv než regresor pohlaví. Zatím ale nevíme, jaký vliv má konkrétní pohlaví nebo rodinný stav na skóre DASS. Provedeme tedy ještě analýzu regresních koeficientů.

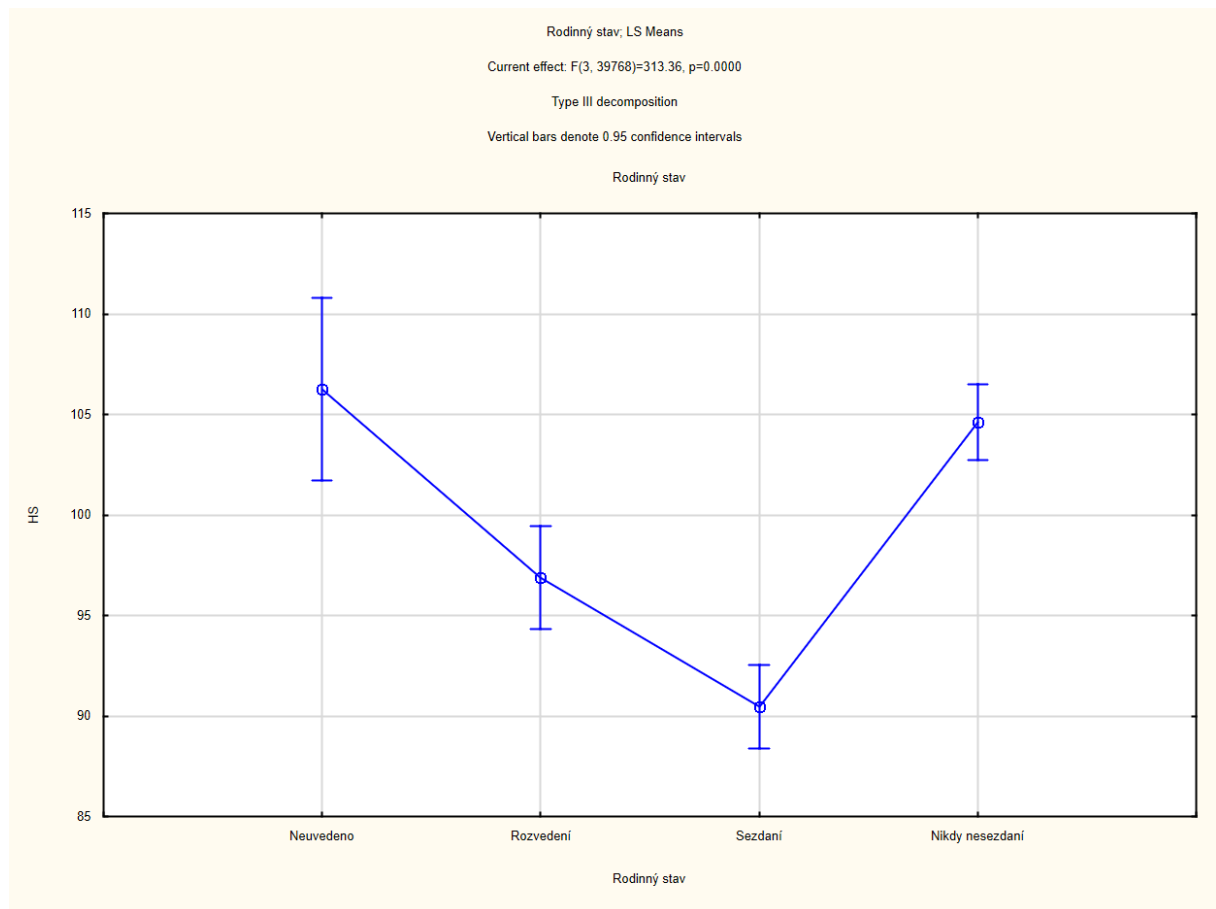
Jako **referenční skupiny** jsme u regresoru pohlaví zvolili **muže** a u regresoru rodinný stav nikdy **nesezdané jedince**. Proto je v tabulce níže neuvádíme.

Tabulka 3: Vztahy mezi pohlavím, rodinným stavem a výsledkem na DASS

Regresor	Regresní koeficient (nestandard.)	Waldova statistika T	p-hodnota	Regresní koeficient (standard.)
Pohlaví neuveďeno	7,0171	1,9411	0,05	0,009583
Jiné pohlaví	19,3381	14,9416	0,00	0,075338
Žena	7,2065	20,1813	0,0	0,101985
Rodinný stav neuveďen	1,6355	0,7726	0,43	0,003804
Rozvedení	-7,7380	-8,5386	0,00	-0,042108
Sezdaní	-14,1699	-29,8613	0,00	-0,147378

Jako statisticky signifikantní se ukazují regresory *jiné pohlaví, žena, rozvedení a sezdaní*.

Graf 1: Vztah mezi rodinným stavem a skórem DASS

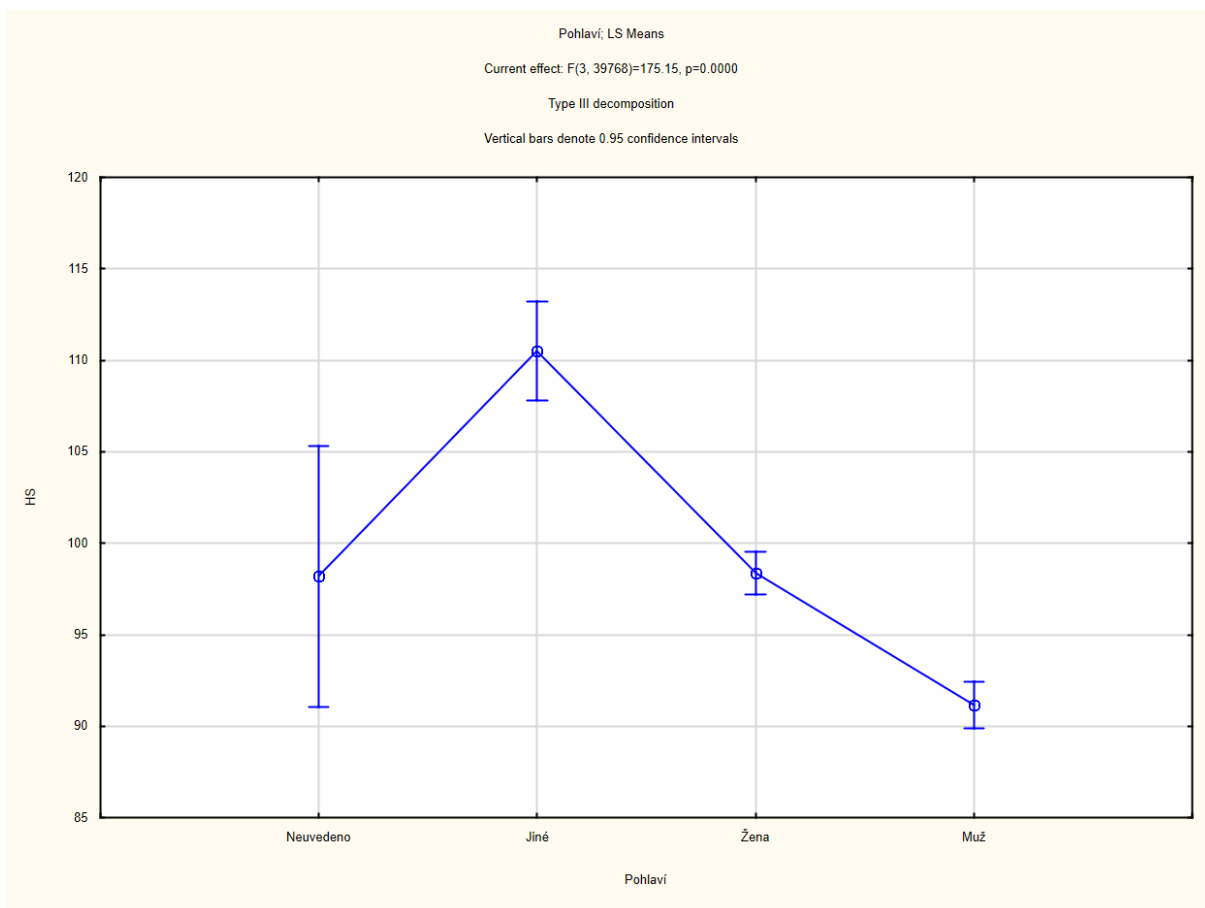

Z dat uvedených v tabulce a názorně i v grafu 1 vidíme, že **sezdání lidé dosahují o 14,17 bodů méně na škále DASS** v porovnání s referenční skupinou nikdy nesezdaných. U této škály platí, že čím nižší výsledek, tím nižší jsou hodnoty úzkosti, deprese a stresu. Tento výsledek tedy potvrzuje studii Simona (2002) uvedenou v teoretické části, že **manželství má pozitivní vliv na mentální zdraví**.

Dále si můžeme vykreslit vliv pohlaví na skóre DASS. Z dat uvedených v tabulce 3 a grafu 2 níže vidíme, že **ženy dosahují v porovnání s muži o 7,2 bodů víc**. Tento výsledek je zase v souladu se studií Gove (1972), že u žen pozorujeme vyšší míru výskytu duševních onemocnění.

Zajímavý je ale výsledek u pohlaví uváděného jako *jiné*, u kterého vychází až o 19,3 více bodů na škále DASS v porovnání s muži. Tuto problematiku by stálo za to dále prozkoumat, jelikož naznačuje, že lidé identifikující se jinak než jako ženy nebo muži mohou zažívat zvýšené riziko úzkosti, stresu a deprese.

Graf 2: Vztah mezi pohlavím a skórem DASS

Zdroje:

Gove, W. R. (1972). The relationship between sex roles, marital status, and mental illness. *Social Forces*, 51(1), 34. <https://doi.org/10.2307/2576129>

Greenwell, L. (2020, June 3). *Depression anxiety stress scales responses*. Kaggle. Retrieved April 23, 2023, from <https://www.kaggle.com/datasets/lucasgreenwell/depression-anxiety-stress-scales-responses>

Lovibond, S.H. & Lovibond, P.F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales*. (2nd. Ed.) Sydney: Psychology Foundation. ISBN 7334-1423-0.

Simon, R. W. (2002). Revisiting the relationships among gender, marital status, and Mental Health. *American Journal of Sociology*, 107(4), 1065–1096. <https://doi.org/10.1086/339225>